

De 'Michaël' in Zwolle, een bijzondere waterstaatskerk



De Voormalige St. Michaëlskerk in Zwolle wordt bedreigd! Vroeger stond het gebouw Nieuwstraat nr. 41, hoek Rozemarijnstraat, bekend als de 'kerk onder de Bogen' omdat het gebouwd is ter plaatse van een oude, sinds 1641 als zodanig gebruikte schuilkerk, die deze naam droeg.

Nadat de schuilkerk te klein was geworden werd zij in 1848 vervangen door het bestaande gebouw, ontworpen door de Amsterdamse architect Th. Molkenboer (1796-1863). Dit is tot 1892 als kerk in gebruik geweest en is toen op zijn beurt vervangen door een iets verder gelegen, Neogotisch bedehuis, dat in 1965 wordt afgebroken. Tot 1926 heeft het gebouw dienst gedaan als onderkomen van de R.K. Werkliedenvereniging St. Joseph. Met het oog op deze nieuwe bestemming moet het opschrift 'ST. JOSEPH' boven de hoofdingang zijn aangebracht. De oorspronkelijke inscriptie luidde: 'Deo Sacrum' ('Gode gewijd'). Het daarboven aanwezige beeld van de H. Jozef zal ook in deze tijd zijn opgesteld; aanvankelijk moet er een beeld van de H. Michaël zijn geweest.

Het vroegere bedehuis is een driebeukige kerk van acht traveeën lengte, met galerijen boven de zijbeuken. Aan de achterzijde is een aanzienlijk minder brede en minder hoge vijfzijdige koorsluiting uitgebouwd. Als bouwmaterialen zijn gebruikt baksteen met – in de voorgevel – ook hier en daar zandsteen (b.v. voor de muurzulen) en hardsteen (voor de sokkel). De hoofdingang wordt omsloten door een portiek met Toscaanse muurzulen, bekroond door een fronton met houten lijstwerk. Op de hoeken van de façade bevinden zich geblokte, omgaande lisenen. De kroonlijst en de attiek zijn van hout. De voorgevel fungeert als een soort decoratief scherm, want hij volgt maar gedeeltelijk de indeling van het achterliggende schip. Terwijl het exterieur – afgezien van de koorsluiting – een classicistisch karakter draagt, komen in het interieur elementen voor, die ontleend zijn aan de Gotiek. In dit verband kunnen de achthoekige pijlers in het schip worden genoemd alsmede het straalgewelf van de koorsluiting, waarvan de aanzet ontspringt op slanke schalken. Een dergelijke combinatie – bij één en hetzelfde gebouw – van elementen, die hun oorsprong vinden in de klassieke oudheid en van bestanddelen, die thuishoren in de periode van de Gotische stijl, is binnen het kader van de katholieke kerkarchitectuur in Nederland vrij zeldzaam. Een ander verschijnsel, dat daarin hier te lande weinig wordt aangetroffen, is de aanwezigheid van galerijen boven de zijbeuken. Voeg daarbij het feit, dat katholieke Waterstaatskerken in Overijssel niet of nauwelijks meer voorkomen en er zijn tenminste drie redenen, waarom deze thans leegstaande kerk de moeite van het behouden waard is.

Z. Kolks

(lid Provinciale Commissie Overijssel)